

aan den kiz-
aats noteren?
sacrament" de-
sacrament der
en, dat ik Cal-
t, dat dr de B
bedoelt.
vijn nu zeggen
ij alle ontvan-
cte, laat staan,

„vrijgemaakt”
n loopje, moet
et vollen doop:
g van destijds
wezige genade.
lyjn: saramen-
Ezech. 20: 20
atuur: de doop
de geheele we-
het avondmaal
s van Christus,
eens) van ge-

laring van Ge-
nen. Anti Prae-
n ook anti dr
n niet begrijpt.
K. S.

stemming

komt dr de B.
beld ingegane
n praediviseur
eroept zich op
moel zinnetje:
ord, zie boven)
van het Gees-
van. Dr de B.
lijkt zoo mee-
g eronder wij
n dr Oorthuys;
de in ons, en
at dr Oorthuys

op de bronnen.
ur blijkbaar te
zeiden we al),
ook al is „de
dr v. d. L. dat
ergeren leden
„Een preek is
l. En een doop
t bij het doop-
t, afgezien van
vou, dat dr de
maar over de
r dr de B. zelf

it laatste ge-
echter slechts
r Rantau. In
ig met palm-
r waren weer
veel kinderen.
kele jeugdige
ever 15 jaar,
n, hetgeen bij
edurende mijn
ak een baby-
heen geweest,
ineesche moe-
n opgemaakt.
n er verschei-
kken vertoon-
wone verloop-
l verfrisschin-
te wijze, daar-
wijl de menig-
mannen aan
eboden, waar-
as afgesneden,
g slechts aan
s inhoud naar
volgedronken
en vertrekken,
rau de leiding
t ons uit met
unde woning.
leden aan zijn
zoning hadden
voorgezet. De
jer tēh”. Let-
uitdrukking
gereedgemaak-
er noemen. In
tēh” meer op
bedoeld en als
l en genoten.
op te breken,
allen worden
ahan te Sing-
enden dag be-
t. De eerste
nnen vertellen
t. DE VRIES.

dat dikke boek schreef (o, dr de B.), nu eens pas na
stude van zijn citaties te lijf gegaan was: wat hadden
we het dan misschien nog goed gekregen in de voorna-
mige klassis Den Haag. Want Calvijn zegt dit antisynodale
scriptum in een prachtig verband.

Om te beginnen: hij heeft het nog altijd over dien sab-
bath van zooveen: hij geeft aantekeningen op Ezech.
20: 20. Nu, zoo zegt Calvijn, als dan die sabbath een
sacrament der wedergeboorte is, hoe is dat dan bedoeld?
Wel, God betuigt, in Ez. 20: 20, aan de Joden, dat zij de
werking (het effect) zullen ondervinden van de in den
sabbath afgebeelde (gerepresenteerde) genade, indien zij
maar naar voorschrift (rite) den sabbath waarnemen.
God belooft dus de werking van zijn H. Geest, als ze maar
niet zelf de deur voor Hem op slot doen door hun onge-
loof en verachting (‘t is, alsof je Greijdanus hoort, ge-
schorst, omdat hij b.v. niet beloofde niets te leren, dat
.....). Daaruit zien we, zoo vervolgt Calvijn, dat de sa-
cramenten nimmer beroofd worden van de kracht des
Geestes, tenzij dan, in zoverre de menschen zich de hun
aangeboden genade onwaardig maken (wat een „voor-
waarden”, is ‘t niet semi-remonstrantisch?). Nog is Cal-
vijn niet klaar: goed vasthouden, zegt hij nog, dat er
tusschen sacramenten en geloof een wederkerige relatie
is (zou dat die correlatie zijn, waarmee Bercouwer nog
al eens opereert?). Wát voor een wederkerige relatie?
Wel, de sacramenten, aldus Calvijn, ontvangen, verkrij-
gen, hun EFFECT uit het geloof..... (de onwaardigheid
der menschen doet daar niets van af, doop blijft doop,
al is de heele wereld ook een heidensche bende.....).
Maar, al blijven de geestelijke realiteiten altijd dezelfde,
als ons ongelooft profaan. maalt wat God heiligde, dan
gaat het effect der sacramenten ons voorbij.

Voorloopig acht ik dr Oorthuys en den candidaat van
1944 in de hier getrokken lijn zich te bewegen; niet alsoo
de heeren dr v. d. L. en dr de B. K. S.

„Geheiligd”

Nu we toch over dat sacrament der wedergeboorte be-
zigharen, dat intusschen met de synodale opvatting niets
heeft uit te staan, is het goed, Calvijn maar heelmaal
na te gaan. Op de hierboven aangehaalde plaats verwijst
hij naar wat reeds eerder door hem is gezegd: 40, 484/5.
Controle levert rijken oogst.

Soms den oogst, dien dr de B. binnenhalen wil? Dat
„het sacrament” (daarbij denkt hij natuurlijk aan doop
en avondmaal, inclusief kinderdoop) geschiedt Geste-
wing in den ontvanger — kinderen inclus — verzegelt?

Neen, dat nu niet bepaald.
Maar wel, dat ze precies doen wat er staat in het dank-
gebed na den doop: dat ni. God door den doop ons be-
zegt en bekrachtigt, dat hij „ons”, d.w.z. zijn volk, de
kerk, al onze zonden vergeven heeft, en ons tot lidmaten
van Christus geadopteerd heeft.

Bekende klanken dus.
Maar zonder synodalistische interpretatie.
Want Calvijn zegt: in het sacrament (van den sab-
bath) moeten de Israëlieten leeren zien, dat zij door God
afzonderlijk gezet zijn, afgescheiden (van de andere vol-
ken). Vergaderd als zijn kudde (segregati). Israël is VOLK
kan daar dus bemerken, dat het uitverkoren is tot een
bizarren volk („populus” den eersten, „gens” den tweeden
keer). DAT IS DAN DE HEILIGING, bedoeld in Ez.
20: 12. Geheiligd: dat is: afgezonderd van de profane
volken (gentes, zeg maar: heidenen). Zoekt u naar woor-
den? vraagt Calvijn. Maak u niet druk; u kunt het wel
niet één woord zeggen: HEILIGEN IS AFZONDEREN.
Net, of je Lindeboom, en Bos, en Beuker hoort. En De
Cock. En de eerste doopvraag: dat onze kinderen in
Christus geheiligd ZIJN; dat is al lang geleden gebeurd,
zou Calvijn zeggen, b.v. in het uur van Abrahams roe-
ping. Of bij den Sinai. Ik zeg b.v.: We zouden ook kun-
nen zeggen: in 1517, of zoo: bij de kerkformatie en -reform-
matie.

Dat is, als men dr de B. tegemoet wil komen, inderdaad
iets uit het VERLEDEN; maar dan niet wat zijn synode
uit het dankgebed en de doopvraag distilleerde ten aan-
zien van de individuele inwendige aanwezigte genade, ver-
zegeld als individueel aanwezig (uitzonderingen te ver-
waarlozen).

Hoe heeft God zijn volk afgezonderd, d.w.z. geheiligd?
Door de belofte aan Abraham te doen: Ik zal uw God
zijn en de God van uw zaad. En door daarna ook over-
eenkomstig die belofte te handelen.

In dien zin was de sabbath symbool der heiligung (d.i.
afzondering). Dat begrijpen wij nu beter: want wij hebben
thans de WAARHEID en de SUBSTANTIE van dit scha-
duwachtige ding, dat sabbath, oftewel sacrament der we-
dergeboorte heeft: d.i. Christus.

Daar hebben we dus weer dat moete woord „waarheid”,
dat door de synode, die in het Gerf. Wkbl. door dr de B.
nog altijd verdedigd wordt, zoo hopeloos misverstaan is.
Godeloosen, staat er in art. 35, ontvangen de „waar-
heid” van het sacrament niet, wel het sacrament. Want
die „waarheid” is Christus. Dus, zoo sprak de synode,
een ongelovige, niet wedergeborene, ontvangt het ware
sacrament niet, want hij ontvangt zijn „waarheid” niet.
Zij vergat, dat „waarheid” in art. 35 hetzelfde beteekent
als in art. 25: nl. de afgebeelde werkelijkheid. Men zou
bij de lectuur van Calvijn over het sabbath sacrament
zich kunnen afvragen: hoe dan een goddelooze den sab-
bath ontvangt: verandert die van karakter (wordt de
sabbath minder vol, is hij geen ware sabbath meer?), als
de menschen veranderen? Neen, zegt Calvijn, sacrament
is sacrament, hoe men ook eronder verkeert. Vandaar
ook, dat het sabbath sacrament bij Calvijn een teeken is
van de mortificatie, d.w.z. van het tweede verbondsdeel:
de wereld verlaten, onze oude natuur dooden, ons zelf te
vermaken. Tot zoover Calvijn's eerste lezing over Ezech.
20: 12.

Een dag later komt hij er op terug. De heiligung van
de kerk, d.w.z. haar afzondering van de heidenen, is een
feit: de Geest heiligt „haar”, die kerk dus. En van die
aan de kerk bewezen genade is nu de sabbath getuigenis.
Het oude volk is de belofte van de regeneratie geschon-
ken, toen de Heere den zevenden dag heiligde (de belof-
te). De sabbath was dus sacrament; waarom? Omdat
hij een zichtbare figuur (teeken, afbeelding) was van een

onzichtbare genade: dat zijn weer uit de confessie beken-
de woorden, die echter hier duidelijk bewijzen, dat Calvijn
denkt aan de heiligung der kerk als beloofd goed. Daar-
om stapelt Calvijn de woorden op: onderpand, symbool,
der belofte. En, om goed den nadruk erop te leggen, dat
we in de sacramenten in het gemeen met een „mutua
conventio”, een wederkerig verbond (twee deelen) te
maken hebben, laat hij volgen: als er staat, dat dat sa-
crament (van den sabbath) een teeken is „tusschen Mij
en u”, dan moeten we dat zoo verstaan: in de sacramen-
ten (meervoud) hebben we een mutua conventio, een we-
derkerig verbond; God bindt zich aan ons, wij op onze
beurt (vicissim, d.i. het „zoo worden ook wij ten andere
verplicht” uit het doopsformulier) geven geloof in Hem.
De waanzin, het delirium, van hen, die beweren: de sa-
cramenten hebben alleen te maken met een „bloot uit-
wendige onderscheiding” (tusschen kerk en wereld) wordt
hier weerlegd. Aldus Calvijn. Ook dr Ridderbos vecht
terecht tegen dien waanzin. Maar op andere gronden dan
Calvijn. En tegen denkbeeldige opponenten. Dacht u, dat
dit anti-delirium-zinnetje synodaal was? Heelemaal niet:
dat zou het zijn, als er stond: dus is die geestelijke on-
derscheiding bij de individuen aanwezig te achten, reeds
op het moment, dat men een sacrament ontvangt (b.v.
als het jodenkindje zijn eersten sabbath doorbrengt, in
de wieg). Neen, zegt Calvijn, ik bedoel het zoo: als de
sacramenten alleen maar zagen op de („uiterlijke”) be-
lijdenis van het geloof, dan zou er niet gesproken wor-
den van een wederkerig teeken, een teeken ook van
onsen kant. God „stipuleert” evenwel het geloof van zijn
volk; voor wat betreft Hemzelf belooft Hij datgene wat
Hij door het uiterlijke teeken betuigt en afbeeldt.

In heel deze passage vind ik niets contra den wegge-
jaagden candidaat. Wel heel wat contra zijn jagers.
Ik vind zelfs het geloof niet als aanwezig ondersteld,
doch als gestipuleerd.

We hebben nog meer.

K. S.

„Eenvoudigheid des geloofs”

Men kan nog al eens hooren zeggen: die preek, dat
boek, die verhandeling, die beschouwing vraagt veel van
ons denken, raakt allerlei kwesties aan, geeft blijk van
intellectuele inspanning, en vordert die ook: is dat nu
niet een tegenstelling met de eenvoudigheid des geloofs?

Zulk spreken lijkt me niet juist.
Weet men niet, dat de leer der „eenvoudigheid” Gods
van ouds de moeilijkste opgave der dogmatiek is? Toch
begint daarmee onze geloofsbelijdenis — voor iedereen.

Ik geloof, dat zulk gebruik van het woord „eenvoudig”
niet schriftuurlijk is. Er ligt zoo iets in als hoogmoed. Van
twee kanten kan de hoogmoed komen: van den kant der
ongelovigen, en van dien der geloovigen. De ongelovige
lijdt nog al eens aan een intellectueelisme (maar dus
domme) geringschatting van het „eenvoudige”; maar te-
recht zegt Bauernfeind (in Kittel, Wtbc.), dat het chris-
telijk geloof van zulke geringschatting niet wil weten.
Maar als nu de geloovige van zijn kant leelijk doet over
het gebruik maken van het verstand, zeg maar: het in-
tellect, en dan bovendien nog het ongeluk begaat, dat hij
„eenvoudig” net zoo dom opvat als die ongelovige intel-
lectualist van daarnet, dan is hij in het verstand een kind,
en in de boosheid van den hoogmoed een volwassene: hij
doet net, alsof hij, geloovende, nu alle geloofsinhouden als
„eenvoudig” in den zin van „geen zware intellectuele
inspanning vorderend” kan zien. Liever moest hij dank-
baar zijn, en erkennen, dat God hem een grooten schat
van openbaringsinhouden gegeven heeft: het kind kan ze
aanvatten, en de grootste geleerden hebben moeite, om
„erin” te komen, laat staan: te doorgronden. Maar bel-
den, kinderen en volwassenen, ongeleerden en geleerden,
hebben naar de mate der hun verleende gaven — en die
zijn altijd meer dan de luiheid zich wil bekennen — zich
af te vragen: wat is dat nu eigenlijk? wat heeft de Brui-
degom gedaan voor de bruid? Gunning zei: een dominee
die niet studeert, is niet bekeerd. Ik zou zeggen: een
kerk, dat zich schrap zet tegen de verbazing, en des-
wege niet komen wil tot het „uitpluizen”, heeft niet lief.
Eenvoudig schijnt „gezond” te beteekenen in Matth.
6: 22. En elders: louter, puur. Wie rechtzinnig denkt,
denkt eenvoudig. En wie van het zijne mededeelt, is een-
voudig (Jac. 1: 5; misschien ook Matth. 6: 22, dan zou

Proposities of theologie verworpen?

In zijn artikel, verleden week reeds ter sprake ge-
bracht, wil Rev. Ophoff duidelijk maken, dat de predi-
kanten Kok en De Jong, die pas in ons land geweest
zijn, en daar zoo warme sympathie voor de Protestant
Reformed Churches wisten te wekken, toch eigenlijk
zwaar in overtreding zijn geweest, toen zij tusschen
de dogmatische constructie van prof. Hoeksema en de
officiële leer der Prot. Ref. Churches een duidelijk
onderscheid wisten te maken.

Tot mijn verbazing neemt Rev. Ophoff hun dit kwa-
lijk. Tot mijn verbazing, zeg ik; want mijnerzijds zou
ik het kwalijk nemen, als men in Amerika ging ver-
tellen, dat ik zoo'n dwaas was, dat ik de menschen
zou willen binden aan mijn dogmatische constructies.
Nota bene, terwijl ik zelf nog veelszins leeren moet,
en sedert 1933, naar ik meen, daartoe pas goed de
kans gekregen heb. Eerlijk gezegd, geloofde ik ook,
dat men Rev. Ophoff, en collega Hoeksema, en voorts
wien ook, onrecht zou doen, als men beweren dorst:
hun meening is bindend.

Ja, maar, zoo merkt Rev. Ophoff op, bl. 472, kolom
2, zoo staan de zaken niet. De verbondstheologie van
Rev. Hoeksema is de verbondstheologie van de Prot.
Ref. Churches. Het ongeschreven geloof van die ker-
ken (niet in formule gebracht dus: ongeschreven).
Desondanks officieel aangenomen. En dus inderdaad
bindend.

een „boos oog” een „jaloersch oog”, en een „eenvoudig
oog” het tegendeel van een „jaloersch oog” zijn).

Men spreekt nog al eens van „eenvoudigheid des ge-
loofs”, denkende aan de „eenvoudigheid in Christus”.
Maar 2 Cor. 11: 3 spreekt van eenvoudigheid die TOT
Christus is. Loutere toewijding aan Christus. Ook inzake
den hersenarbeid. Ook de hersenen moeten zich overge-
ven? Ja, Hoe? Door niets doen? Neen — zich overgeven
als een soldaat: hard werken en vechten. Wie zijn hersens
niet inspant, is niet een eenvoudige soldaat met eenvou-
dige overgave „tot” Christus. K. S.

Toedekken en verslapen

In het een beetje amphibie-achtige boekje van Evert
de Bloch vertelt hij ook iets van gesprekken met Clemen-
ceau. Volgende uitlatingen worden daar dezes toege-
schreven (164/5): „Regeeren is doen werken..... Wanneer
ieder in zijn soort en naar zijn aard vruchtdragend werk
te verrichten heeft, is de staat gezond, het volk tevreden.
Dan is regeeren niet anders dan leiding geven; zoo min
mogelijk ingrijpen. Staatszorg mag zich niet verder uit-
strekken dan tot de huisdeuren..... Men houdt ons de
sociale wetgeving voor van andere landen; men wijst
erop, hoeveel verder die andere landen daarin zijn dan
Frankrijk. Ik benijd hen niet. Wanneer wij het Fransche
volk van staatswege des avonds komen toedekken, zal
het zich weldra des morgens verslapen, wanneer het niet
ook door overheidszorg gewekt wordt. Men is in andere
landen bezig, en men begint helaas hier het slechte voor-
beeld te volgen, met het individu voor allerlei gevaren:
ouderschap, ziekte, werkloosheid, ongevallen te vrijwaren
en te verzekeren; daarmee ontnemen men het zijn veer-
kracht, zijn persoonlijkheid, zijn zucht tot voorzorg” Tot
zoover Clemenceau volgens De Bloch.

Wij schrijven onzen naam zonder postale politieke aan-
duiding. Ook zonder postale sociologische. Maar wij den-
ken bij Clemenceau aan onzen medewerker, den Heer P.
Groen, en vinden, dat hij wat Clemenceau er grinnend
uitgoot profetisch corrigeert, of op pooten zet. Maar dat
is tot daaraan toe. Het meeste plezier hadden wij over
dat toedekken en het zich verslapen. Wij denken daarbij
niet alleen aan een toedekkende staatsapparatuur, doch
ook aan een overeenkomstige kerkapparatuur; en zelfs
aan de pers. Verknuffel en vlei het volk, en het zal u
verteren. De anarchie breekt los, en wordt dan, telaar,
weersproken, of anders met een knoet weerhouden K. S.

Toedekken en laten slapen

In één der kerken is een moeilijkheid. Naam doet er
niet toe. Terwijl van de betrokkenen niemand nog een
preciese omschrijving van het punt-in-kwestie onder de
oogen gehad heeft, laat dr H. N. Ridderbos zich er over
uit in een blad, dat voor de kleingoed-polemiek wordt
gebruikt en doorgaans aan anderen overgelaten. Hij zegt
in dit artikel dingen, die ik, op grond van wat ik zelf
heel goed weet, in strijd met de waarheid noem. Ik zal
ze niet weerleggen, ook al niet, om het werk van wie
tegenover zijn breekpoging wil bouwen, niet in den weg
te staan.

Ik vraag alleen maar: „hoe lang nog?” Houden wij
soms ons bezig met interne kwesties in plaatselijke gemeen-
ten der synodocratie? Probeerden wij onze publieke feiten
te verdoezelen, gelijk thans dr R. naar aanleiding van dit
geval de zijne? Probeerden wij ons gedrag uit 1944 goed
te praten op grond van wat anderen na 1944 hebben ge-
daan? Hebben wij ons ingelaten met de rumie over dit en
dat in den kring van ginds? Of breed uitgemeten, wat
Waarheid en Eenheid schrijft, of dr Schouten, of anderen
wier stukken contra hun synode ons toegezonden zijn?

Als dr R. van de letterlijke formules, die bindend op-
gelegd zijn, zich afmaakt, vlak vóór zijn synode, om te
zeggen: kijk eens, wat een „geest” is er ginds (en hij
weet de feiten dan nog niet eens), en nu wouden wij dien
„geest” in 1944 breken, wel, dan bewijst hij ten eerste,
dat zijn synode in 1944 gezegd heeft wat zij niet meende,
want zij bond aan die formules; en, ten tweede, dan
maakt hij zijn kerkleden in slaap. Hij komt ze toedekken,
ze mogen zich ook wel verslapen. Zie hierboven Clemen-
ceau, en de franschen. K. S.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN

Deze nog al verbazingwekkende volzinnen laten mij
vragen: hoe heb ik het nu? Theologie is een zwaar
woord; het is in dit verband voor het minst: een sa-
menhangende beschouwing. Of collega Hoeksema zelf
verklaren kan, dat zijn beschouwing van heden in alle
onderdelen precies overeenkomt, ook wat de verbind-
dingslijnen betreft, met die, welke hij had op het
oogenblik, dat hij, fier en krachtig, weigerde de drie
punten te ondertekenen, de drie punten, hem voor-
gelegd in 1924? Ik vermoed, dat hijzelf zal zeggen,
wat ook ik zou verklaren: ik heb geweigerd de drie
punten te ondertekenen, omdat ik die PUNTEN niet
gereformeerd vond; maar mijn thetische beschouwing
over alles en nog wat behoefde daarbij niet in geding
te komen, want ik heb die drie punten afgewezen,
omdat ik ze in strijd achtte met de bestaande BE-
LIJDENIS, en die kunt ge nalezen, want die is een
g e s c h r e v e n c r e d o, en met mijn o n g e s c h r e v e n
credo hebben noch mijn beschuldigers, noch de
broeders, die mij blijven erkennen als ambtsdrager,
noch de kinderen van deze broeders en zusters, die ik
nog hoop te doopen, iets te maken: wij binden elkaar
aan geschreven formulieren, en niet aan een „unwrit-
ten creed”, een ongeschreven geloof. Ik geloof niet,
dat coll. Hoeksema met wat „unwritten” bleef, iemand
binden wil. Ik geloof evenmin, dat men officieel aan-
vaardt kan, wat ongeschreven bleef. Rondweg ge-

spraken: ik geloof er geen woord van, dat een ongeschreven credo officieel aanvaard is in eenige mij bekende kerk.

Ja, maar, zegt Rev. Ophoff, in 1924 heeft de synode die ons uitwierp, drie punten aangenomen: en ze wilde ons daaraan binden; en dat hebben wij toen geweigerd. Best, in die drie punten nu, was ook begrepen de verbonds-theologie van prof. Heyns. Het waren maar drie punten, drie stellingen, drie uitspraken, drie proposities. Maar daar lag toch in begrepen: een theologie. Toen dus de eerst uitgeworpenen die drie punten weigerden te tekenen, toen hebben ze daarmee ook verworpen de theologie van Heyns; en eigenlijk ook de theologie der vrijgemaakten..... van 1944, in 1924 is dus in Amerika reeds afgewezen een theologie van 1944 in Nederland.

Nu zal ik ditmaal geen woord zeggen over die theologie der vrijgemaakten uit 1944. Ik ken dat ding niet. En ik meen, wel iets te weten van wat er onder ons te doen is. Ik heb trouwens in 1934 een officieele rede gehouden, per radio, vanuit Kampen, de Theol. Hoogeschool, waarin ik betoogde, dat ook de Vrijgemaakten („Afgescheidenen“) van 1834 geen eigen theologie hadden, maar alleen terug wilden naar de Dordtsche Leerregels. Dat vond ik hun eere; en ik zou niet graag dat eerediploma zien onthouden aan de „vrijgemaakten“ van 1944, die geen vrijheidsberoofters zijn van anderen.

Maar ik wil wel wat zeggen over de theologie der protestant reformed broeders. Als Rev. Ophoff durft beweren, dat de ongeschreven belijdenis, niettemin officieel aanvaard, in zijn kerken b i n d e n d is, wel, dan is het tijd, hem te houden aan het fiere woord van Rev. Hoeksema, Drie Scheuren, bl. 24, dat ik, mutatis mutandis, nu zou willen voorhouden aan Rev. Ophoff: „In het onderteekeningformulier staat nog altijd niets meer, dan dat men verklaart de Drie Formulieren van Eenigheid te zullen handhaven en verdedigen“. Even verder, bl. 24/5: „In 1924 zijn ambtsdragers afgezet, omdat ze weigerden, toevoegselen aan de belijdenis te onderteekenen en hunne instemming er mede te betuigen. Deze ambtsdragers hadden beloofd, zich te zullen houden aan de Drie Formulieren van Eenigheid, zonder eenige toevoegselen“. Aan de Chr. Ref. Church verweet Rev. Hoeksema, ik geloof, volkomen terecht, het volgende: „Als de Christelijke Gereformeerde Kerken eerlijk wilden zijn zouden ze dat formulier zoo moeten veranderen, dat ook de Drie Punten van 1924 er in werden genoemd“. Die meening deel ik. Maar dan zou ik zeggen: Indien Rev. Ophoff, wat ik overigens niet geloof, meent, dat een unwritten creed, een ongeschreven credo, bindend is, laat dan de Prot. Ref. Churches hetgeen ongeschreven is, als 't-u-blijft op papier zetten, en uitdrukkelijk noemen onder de papieren, die b.v. de catechisanten van 1949 moeten aanvaarden, 25 jaar na 1924. Zolang dat niet gebeurd is, en ik vermoed, dat het nooit gebeuren zal, weet ik de Prot. Ref. Churches niet beter te eeren, dan tot iedereen te zeggen: handen af, want men heeft daar de Drie Formulieren, en niets anders. — Rev. Hoeksema heeft het zelf gezegd.

Het is niet waar, dat men een theologie, b.v. van Heyns, heeft afgewezen. Men heeft p r o p o s i t i e s afgewezen, meer niet. Achter die proposities ligt natuurlijk meer dan één brok, om niet te zeggen: daarachter liggen allerlei flarden theologie; maar evenals in 1944 de menschen die ons uitwierpen, allerlei theologische denkbeelden in hun hoofd hadden, de een over de kerk, de ander over het sacrament, de derde over de belofte, en de één om die, de andere om weer 'n andere reden, sommigen waarschijnlijk om allerlei bijmotieven, „ja“ knikten, toen de praeses de „punten“ de „uitspraken“, de „proposities“ als bindende, in stemming bracht, zoo ook in 1924 in Amerika de Chr. Ref. synode. Men bezorgt zich zelf maar hopeloos veel werk, wanneer men, de punten afwijzende, nu ook met al die theologieën nog zou moeten afrekenen. Neem me niet kwalijk, maar zulk een constructie van het huidige kerkelijke leven nadert bedenkelijk dicht aan de „mythe“.

En dan, heeft men Heyns theologie afgewezen? En meteen die van de „Vrijgemaakten“? Ik weet niet, of ik zelf beschouwd word als goed vrijgemaakt. Maar hoe dit zij, ik zelf v e r w e r p b.v.:

a) „de gunstige gezindheid Gods jegens de menscheit in het algemeen“ (punt 1);

b) „de algemeene aanbidding des Evangelies“ als een feit, waaruit „blijkt“ (1) dat er „een zekere gunst of genade Gods aan Zijn schepselen in het algemeen is“ (nog pas heb ik daarover uitvoerig geschreven in mijn jongste en nu komende aflevering Heideb. Catechismus);

c) de nevenstelling van „zaligmakend“ en „burgerlijk goed“; ik vind dat woord „zaligmakend“ hier dwaas, en het tweemaal gebruiken van het woord „goed“ in dit verband eveneens.

Vervolgens: uitvoerig schreef ik tegen bepaald constructies van Heyns. Die vond ik zwart op wit, en ik wees ze af, op die en die gronden.

Zoals ik ertegen op kom, dat wijzelf in 1944 uitgeworpen werden op grond van (16) p r o p o s i t i e s, terwijl men na dien tijd ons vrijwel doorlopend aan het hoofd zat te zeuren over de theologie van b.v. dr Ridderbos, die me in dit geval heelemaal niet interesseert, zoo moest, meen ik, Rev. Ophoff er tegen opkomen, dat men hem achterna zou rijden met

niet die drie p r o p o s i t i e s, doch met de theologie, hetzij van Heyns, hetzij van Berkhoff.

Hoe het zij, het is mij een behoefte, uit te spreken, dat de predikanten Kok en De Jong de eer van hun kerken hebben hoog gehouden, en terecht hebben gezegd, dat men haar geschreven geschiedenis kan vinden in die en die officieele stukken. Ongeschreven credo's kunnen nimmer binden.

K. S.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN

Hooggeachte Redacteur,

Vergun mij een plaats in „De Reformatie“ om mijn gewaarwording weer te geven inzake een stukje Kerkgeschiedenis dat te lezen is in het pas verschenen 3de deel van: „Geschiedenis der Kerk“, uitgave J. H. Kok N.V., onder Redactie van Prof. Dr F. W. Grosheide, Prof. Dr G. M. den Hartogh e.a.

Het is helaas mogelijk om in een betrekkelijk klein ingezonden stuk het bedoelde stukje Kerkgeschiedenis letterlijk te citeren.

Op bladzijde 278 staat het volgende: „In de Gereformeerde kerken in Nederland kwam het tijdens den tweeden wereldoorlog tot een scheuring. Door leergeschillen aangaande den kinderdoop (veronderstelde wedergeboorte) scheidde een niet onaanzienlijk deel onder leiding van Prof. K. Schilder en Prof. S. Greijdanus, beiden hoogleraar aan de Theologische Hoogeschool te Kampen, zich af zoowel op dogmatische als op kerkrechtelijke gronden.“

Omdat de uitleg van artikel 31 der Dordtsche Kerkorde hierbij vooral in het geding is, noemen deze Vrijgemaakte kerken zich „onderhoudende artikel 31 K.O.“. Hoewel de tegenstellingen nog groot zijn, ontbreekt het niet aan pogingen binnen de Gereformeerde kerken, om de Gereformeerde kerken met de Vrijgemaakte kerken te hereenigen“.

Als men deze paar regels over een Kerkreformatie, die diep ingrijpt in het Gereformeerde leven, leest, wrijft men zich toch de oogen uit, en vraagt men zich vol verbazing af, hoe het mogelijk is, dat mannen met doctorstitel het aandurven om de Kerkreformatie d.d. 1944 zóó te beleedigen.

Dat Doctor H. J. Honders (want hij is de schrijver) vergeten heeft om van de „leiders“ hun wetenschappelijke titel te melden, willen wij niet sterk beklemtonen, waarschijnlijk is zijn ijver om bedoeld stuk kerkgeschiedenis zoo kort en zoo vaag mogelijk aan het nageslacht dóór te geven de oorzaak van dat verzuim. Maar wat mij wel ergerde was dit, dat meer dan één onwaarheid, (door de herhaling is men geneigd het leugens te noemen) het simpele stukje ontstiert.

Het is niet waar, dat de Professoren Dr K. Schilder en Dr S. Greijdanus zich afscheidden om „leergeschillen aangaande den kinderdoop“. Immers in de Geref. kerken is daar steeds verschil over geweest en men heeft elkander daarin verdragen, maar toen men ging binden aan de Kuypersaansche Theologie, dus die Verbondsbeschouwing ging verheffen tot een vierde belijdenisformulier, toen hebben die „leiders“ als goede herders geweigerd zich te onderwerpen.

In dien eisch van onderwerping hebben al de zulks eischende kerken zich van „De Gereformeerde Kerken“ afgescheiden.

Toen werden al de honderdduizenden, die zich aan de Synode onderwierpen scheurmakers.

Het „niet onaanzienlijk deel“ bleef de Gereformeerde Kerk.

Dát is de waarheid.

Weet Dr H. J. Honders dat niet? Neen? Dan zegt hij een onwaarheid. Maar dan ontzeg ik hem het recht om Kerkgeschiedenis te schrijven en staat hij schuldig tegenover het nageslacht, wijl hij het verkeerd onderwijst.

Weet Dr H. J. Honders het wel? Weet hij dat de genoemde „leiders“ zijn geschorst en afgezet, weet hij dat in Kampen één Predikant, 28 Ouderlingen en 7 Diakenen zijn afgezet, en, omdat zij geen onwettige ambtsdragers konden ontvangen, als leden der Kerk zijn geschrapt?

Weet hij wel dat zeer velen zijn afgezet, en van het H. Avondmaal zijn afgehouden? Ja? Dan is zijn onderwijs aan het nageslacht een leugen.

Hoe is het mogelijk!

Het is ook niet waar dat het „niet onaanzienlijk deel“, „deze vrijgemaakte kerken“ zich „onderhoudende Art. 31 K.O.“ noemen.

Die vrijgemaakte kerken noemen zich „De Gereformeerde Kerken“. Want zij zijn de wettige voortzetting.

Maar omdat de honderden kerken die zich hebben afgescheurd den oorspronkelijken naam zich bleven toeëigenen, waren de Gereformeerde kerken genoodzaakt om ter voorkoming van vergissingen, een postale aanduiding aan hun wettigen naam te verbinden.

Weet Dr H. J. Honders dat niet? Dan zegt hij een onwaarheid. Weet hij dat wel? Ja? Dan staat er een leugen in dat onjuiste stukje over Kerkgeschiedenis. Velen zullen met mij zich ergeren over zoo'n beleediging van de reformatie anno 1944.

Hoe is het mogelijk!

Als ik den inhoud van de drie verschenen deelen moet waardeeren naar den maatstaf van dit armelijk

stukje, dan is mijn eertijds gestelde vertrouwen ten zeerste geschokt.

De inhoud dezer boeken staat onder toezicht en bescherming van een redactie, die samengesteld is door Prof. Dr F. W. Grosheide, Prof. Dr G. M. den Hartogh, Dr H. J. Honders, Dr G. P. van IJterson, Prof. Dr D. Nauta.

Deze heeren zijn verantwoordelijk voor den inhoud. Ja, maar nu verbaas ik mij nog meer.

Het is waar, de Professoren Grosheide en Nauta zijn geen kerkelijke Hoogleraren. Zij staan in dienst van een Vereniging. Hun onderwijsvak is niet Kerkgeschiedenis naar ik meen te weten.

Maar hoe is het nu met Dr G. M. den Hartogh?

Hij is toch een kerkelijk Hoogleraar; hij is toch Professor in Kerkgeschiedenis en Kerkrecht.

Professor den Hartogh weet toch hoe het in 1944 is toegegaan. Heeft hij niet zelf meegeholpen om getrouwe Professoren, Predikanten, Ouderlingen en Diakenen af te zetten, dus katheders en kansels voor hen te sluiten?

Zal Prof. den Hartogh als leeraar in het Kerkrecht niet zelf diep in zijn hart gevoelen, dat ook hij zich afgescheiden heeft van de Gereformeerde Kerken?

Hoe is het dan mogelijk, dat ook Prof. den Hartogh de publicatie van dat simpele stukje vol onwaarheden met zijn naam dekt?

Heeft de Redactie dat stukje Kerkgeschiedenis van Dr H. J. Honders niet eerst gelezen?

Zoo neen? Wat beteekent dan zoo'n Redactie?

Zoo ja? Maar dan is dat kleine, simpele stukje een blamage voor de Redactie, voor het 3-deelige boek en een misse daad jegens het nageslacht.

Hoe is het mogelijk?

Het is onprettig om onprettige dingen te zeggen, maar dit moest mij uit de pen.

Kampen.

N. VAN DOOREN.

GRONINGER Brieven

Amice frater.

Met eenige greigheid — ik wil het graag beken — begon ik de lezing van het artikel, dat prof. dr Zuidema schreef voor het dagblad „Trouw“ van 30 Juli jl., welk artikel tot opschrift droeg: Politiek beginsel en kerkelijke belijdenis.

Ik dacht: nu zullen wij eindelijk een ernstig en bekwaam geleerde bezig zien deze hoogstbelangrijke zaak ernstig en degelijk te behandelen. En reeds bij den eersten oogopslag zag ik, dat deze geleerde schrijver aandacht had willen schenken aan het antwoord der „Vijftien“: „Kracht en doel der politiek“. Hij had er zelfs een goed woordje voor over, althans betreffende het historisch deel, hoewel hij oordeelde, dat dit geschrift over het geheel in strijd zou zijn met de historie en iets geheel nieuws bevatte. Zoo zelfs, dat hier van geen reformatie, maar van d e f o r m a t i e moest worden gesproken. Immers werd aan politiek beginsel en kerkelijke belijdenis niet die plaats gegeven, welke aan beide toekomt.

Nu moet iemand, die zulk een stelling poneert, naar het mij voorkomt zeer zeker wezen van zijn zaak. Daar zal dus grondige studie ten grondslag liggen aan dit beweren, zooals men zulks van een wetenschappelijk man mag verwachten en vragen. En de huidige situatie moet ook goed worden doorzien.

Ik moet tot mijn spijt zeggen, dat er zelden een artikel in den laatsten tijd verscheen, dat meer teleurstellend was. Te meer, omdat de schrijver het beter kan, als hij in staat was zonder remmend valsche vooroordeel op de dingen, hier aan de orde, in te gaan.

Daar is al eerst de huidige situatie.

De christelijke partijen, zoo wordt beweerd, wenschten geen k e r k e l i j k e partijen te zijn. Dit is voor alle zich thans noemende christelijke partijen al eerst niet juist.

Ons bezwaar is, dat zij juist wel kerkelijke partijen zijn, maar met een geheel verkeerd inzicht omtrent de kerk.

Heel de christelijke politieke strijd beweegt zich immers om een onschriftuurlijk „kerkbegrip“.

De politieke partijen verbinden zich aan de valsche kerk.

Dat dit zoo is, behoeft voor de Roomsche politieke partij geen bewijs. Voor de christelijk historische partij, die lijdt onder de afdwaling van de Hervormde kerk, even weinig.

Maar ook de antirevolutionaire partij is een k e r k e l i j k e partij in den slechten zin van het woord. Men behoeft haar stembuslijsten en samenstelling der kamerclubs, en de houding ten aanzien van de jongste reformatie maar even na te gaan, om dit duidelijk te zien gedemonstreerd.

De band aan de kerk is een band van vrees. De partij is thans bang voor kerken. En voor „kerkelijke strijd“. Want zij wil haar eenheid van tegendeelen handhaven. De eerste vraag, die gesteld wordt aan mogelijke kandidaten en de som van kandidaten is: tot welke kerk behoort gij? En hoe is die som samengesteld, opdat niemand pruttele?

En de tweede is: zoudt gij voort van de kerk wil-